

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ
ТА ЕТНОЛОГІЇ ім. М. Т. РИЛЬСЬКОГО

**Тези Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНСЬКЕ НАРОДОЗНАВСТВО
ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН
(наукова конференція пам'яті
академіка НАН України
Ганни Скрипник)»**

(Київ, 16–17 вересня 2025 року)

Київ : видавництво ІМФЕ
2025

Наталія ДМИТРЕНКО
докторка філософії (PhD)
з мистецтвознавства, доцентка,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-1223-8935>

МИСТЕЦТВОЗНАВЧА ШКОЛА І НАУКОВИЙ ДОРОБОК ЛЮДМИЛИ СЕМЕНІВНИ МІЛЯЄВОЇ В КОНТЕКСТІ ЗВ'ЯЗКІВ ВІЗАНТІЇ ТА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Наукова спадщина академіка, професора, доктора мистецтвознавства Людмили Семенівни Міляєвої (1925–2022) посідає унікальне місце в історії українського мистецтвознавства. Її дослідження, присвячені давньому українському сакральному мистецтву, стали визначальними для формування вітчизняної школи мистецтвознавчого аналізу, методології та джерелознавства.

Л. С. Міляєва зробила вагомий внесок у вивчення української ікони, монументального живопису та дерев'яної архітектури. Її методологічний підхід поєднував історико-культурний, стилістичний та іконографічний аналіз, що дозволило розглядати твори у широкому контексті – історичному, національному та міжкультурному діалозі.

Одним із визначних об'єктів її дослідження стала ікона «Святий Георгій з житієм» з колекції Національного художнього музею України (Візантія, Херсонес (?), XI–XII ст., темпера, золочення, 106.8 x 74.5 x 6 см, SK 285). Таким чином, після відкриття пам'ятки Л. С. Міляєва проаналізувала її стилістичні особливості, іконографічну програму та зв'язки з візантійською традицією. Науковиця розкрила унікальність композиції ікони, звертаючи увагу на синтез візантійського канону та локальних іконографічних особливостей. Завдяки її дослідженню ікона стала відомою як один із шедеврів середньовічного українського мистецтва не тільки в Україні, але і за кордоном, серед фахівців міжнародного рівня, що було продемонстровано її дослідженнями, які сформувалися в опубліковану статтю за результатами симпозиуму, проведеному на базі Метрополітен музею в Нью-Йорку в 2000 році [2, р. 102–117].

Важливим напрямом діяльності Л. С. Міляєвої було дослідження дерев'яної архітектури, зокрема сакральних пам'яток. Її праці, присвячені церкві Святого Духа в селі Потелич та церкві Святого Юра в Дрогобичі, вважаються класичними прикладами ґрунтовного аналізу архітектурної типології, конструктивних рішень, деко-

ру та монументального живопису храмового простору. Вона детально описувала настінні розписи храмів, звертаючи увагу на іконографічні програми та техніку виконання. Її наукові відкриття стали основою для подальших реставраційних, дослідницьких проєктів та охорони культурної спадщини [3, р. 25–30].

Науковий доробок Л. С. Міляєвої має велике значення в контексті світових мистецтвознавчих тенденцій. Її праці є позачасовими та дозволяють інтегрувати українське середньовічне мистецтво у ширший європейський контекст, зокрема у візантиністичні та слов'янські дослідження [1, р. 25–38]. Міжнародне визнання її наукових здобутків підтверджується публікаціями у зарубіжних виданнях, участю у міжнародних симпозиумах та активною науковою діяльністю, яка знайшла своє продовження в монографіях, статтях та дисертаціях її студентів, аспірантів та докторантів, які протягом багатьох десятиліть сформували потужну класичну мистецтвознавчу школу.

Мистецтвознавча школа, сформована навколо особистості Л. С. Міляєвої, охоплює багато поколінь дослідників українського сакрального мистецтва, які продовжують розвивати методи, започатковані нею. Її спадщина залишається джерелом натхнення для сучасного наукового дискурсу та важливим орієнтиром у сфері вивчення і збереження національної культурної спадщини України на міжнародному рівні.

Джерела та література

1. Miliaeva L., Shevliuga O. The Category of Light in Ukrainian Art. From Byzantium to Baroque. *ANASTASIS. Research in Medieval Culture and Art*. Vol. VIII, No. 2 Nov., 2021. Romania. P. 25–38.
2. Milyaeva L. The Icon of Saint George, with Scenes from His Life, from the town of Mariupol'. *Perceptions of Byzantium and its Neighbors (843–1261)*. New York. The Metropolitan Museum of Art, 2000. P. 102–117.
3. Milyaeva L. *Ukrainian Icon: From Byzantine Sources to the Baroque*. Aurora Art Publishers, 1996. 240 p.

Зміст

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Галина КОРБИЧ

Конкурс писанок у місті Гожув Велькопольський
(Польща): різні обличчя традиції.....3

Галина БОНДАРЕНКО

Українці та українська культура
за межами країни у наукових
дослідженнях Ганни Скрипник.....8

Тетяна КАРА-ВАСИЛЬЄВА, Ольга ЛУКОВСЬКА

Г. А. Скрипник – натхненник і організатор
видання «Історія декоративного
мистецтва України» (у 5-ти томах).....11

Лариса ВАХНІНА

Міжнародні проекти Інституту мистецтвознавства,
фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського
НАН України в контексті наукової діяльності
академіка Ганни Скрипник.....14

Наталія МЕХ

Державницьке мислення академіка Ганни Скрипник
у сприянні роботі підрозділу екранно-сценічних
мистецтв та культурології в перші роки
російсько-української війни.....17

СЕКЦІЯ І

Віктор КОЖУХАР, Катерина КОЖУХАР, Олександр ГОЛОВКО

Підтримка академіком НАН України Ганною Скрипник
українознавчих досліджень у Республіці Молдова.....23

Шандор ФЬОЛЬДВАРІ

Українська книжна спадщина в Угорщині:
огляд досліджень міграції книг
від українських друкарень в етнологічному аспекті.....27

<i>Володимир СКЛЯР</i> Російщення України: етномовні наслідки.....	31
<i>Володимир СЕРГІЙЧУК</i> Примус до покаяння як одна з форм московського терору щодо української еліти.....	33
<i>Теофіл РЕНДЮК</i> Академік Скрипник Ганна Аркадіївна та закордонні українці: маловідомі сторінки життя і творчої діяльності.....	37
<i>Володимир СЕРГІЙЧУК</i> Валерій Власенко як дослідник української діаспори в Південно-Східній Європі.....	40
<i>Василь БАЛУШОК</i> М. Грушевський про роль міграцій у формуванні й збереженні української ідентичності.....	45
<i>Людмила ПОНОМАР</i> Концепт «мала батьківщина» у комунікативному просторі під час війни з росією.....	48
<i>Олександр ВАСЯНОВИЧ</i> Науковий доробок Ганни Скрипник у царині народних знань.....	52
<i>Олена ТАРАН</i> Простір пам'яті в культурному ландшафті: функціонування та форми репрезентації (на прикладі подільського містечка Тиврова).....	56
<i>Катерина БЕХ</i> Сучасні етнологічні студії міста: внесок академіка Ганни Скрипник.....	60
<i>Валентина СУШКО</i> Роль академіка Г. А. Скрипник у відродженні народознавчих студій на Слобожанщині.....	63

Микола БЕХ

Архівна спадщина ІМФЕ ім. М. Т. Рильського
НАН України: роль академіка Ганни Скрипник
у збереженні та популяризації наукових фондів
в умовах війни.....66

Валентина СІНЕЛЬНІКОВА

Українці Нижнього Поволжя: чумацький
промисел на озері Ельтон.....69

Марина ОЛІЙНИК

Василь Петрук як візіонер сучасного
патріотичного стилю вишиванок: відтворення
його іменної сорочки за автопортретом.....72

Олександр КОЛОМІЙЧУК

Взаємодія вимушено переміщених осіб
та приймаючих громад Івано-Франківщини
(за матеріалами опублікованих усноісторичних свідчень).....76

Олексій ДЄДУШ

«...Порпаються там у гною і їдять, їдять...» –
свідчення очевидиці Голодомору
з села Гордашівка, де вимерла майже
половина жителів.....79

Олександр ВОВК, Анастасія ФІЛАТОВА

Від бобін до цифрових технологій: шлях
фонограмархіву ІМФЕ ім. М. Т. Рильського
НАН України.....82

Андрій БАЦВІН

Культурний ландшафт Галича: антропологічний підхід.....84

Назарій МАСНЕНКО

Східне Поділля в житті і науковому
доробку академіка Ганни Аркадіївни Скрипник.....86

Василь СТИШОВ

Культурно-національна ідентичність українців
в умовах вимушеної міграції до Німеччини.....88

<i>Олег АВТОМОНОВ</i> Українська кухня у Великій Британії.....	92
<i>Єгор ЛЯШЕНКО</i> Сучасна інтерпретація традиційного народного харчування на Покутті.....	95
<i>Сергій ТИШКЕВИЧ</i> Соціально-економічна адаптація українських біженців у Чеській Республіці (2022–2025 рр.).....	98
<i>Костянтин МАСЛОВСЬКИЙ</i> Політико-правове становище українців у державі Ізраїль (2022–2025 рр.).....	101

СЕКЦІЯ II

<i>Микола ГОРОХ</i> З історії реалізації одного музейного проєкту: Городнянський історико-краєзнавчий музей.....	104
<i>Лілія СОНЯЧНА</i> «Етнографізм» у музейній справі на прикладі районних і сільських музеїв Поділля.....	108
<i>Віктор ТКАЧЕНКО</i> Ганна Скрипник (1949–2024) – штрихи до портрету людини і науковиці.....	114
<i>Наталія ЗАЙКА</i> Український рушник у фондovій колекції НІЕЗ «Переяслав».....	118
<i>Ірина ДУНАЙНА</i> Музей декоративно-ужиткового мистецтва Київщини: шляхи формування музейної колекції.....	122
<i>Валентина СУШКО</i> Монографічне дослідження академіка НАН України Г. А. Скрипник «Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток» (Київ, 1989) як наріжник історії українського етнографічного музейництва.....	125

Любов БОСА

Етнографічне музейництво як антропологія дії:
спадщина Ганни Скрипник.....128

Світлана АВРАМЕНКО

Хрести з фондового зібрання НІЕЗ «Переяслав»
XIX – другої половини XX століття: мистецькі
та духовні аспекти.....131

Олександр БОСИЙ

Від експедиції до експозиції: з досвіду вивчення
затоплених українських територій (2012–2013 рр.).....135

Марина БОНДАРЕНКО

Верхній жіночий одяг Переяславщини
кінця XIX – другої половини XX ст.
у зібранні Національного історико-етнографічного
заповідника «Переяслав».....138

Петро КОСТЮЧОК

Становлення національного музейництва
у Карпатському регіоні (1920–1930-і роки).....142

Наталія БУЛАНОВА

Етнологія в Музеї історії міста Кам'янське:
історіографічний аспект.....145

Наталія ЛИТВИНЧУК

Музейний простір українсько-російського
пограниччя: минуле, теперішнє, майбутнє.....148

Володимир ПАРАЦІЙ

Український традиційний побут через
музейний експонат: глечик-«сивак» із фондів
Бережанського краєзнавчого музею (Тернопільщина).....151

Оксана ПРИШЛЯК

До історії створення, збереження та реставрації
музейної колекції сакрального іконопису
Національного заповідника «Замки Тернопілля».....154

<i>Оксана БРЕГІН</i> Реставрація ікони «Іван Хреститель» із фондової збірки «Живопис» Національного заповідника «Замки Тернопілля».....	158
--	-----

<i>Наталія ПЕТРОВА</i> Війна і музеї Одеси: досвід функціонування та виживання в умовах російсько-української війни.....	161
--	-----

<i>Михайло КРАСІКОВ</i> Етнографічний музей «Слобожанські скарби» імені Г. Хоткевича НТУ «ХПІ» й виклики російсько-української війни.....	164
--	-----

<i>Ігор ТУРЕЙСЬКИЙ</i> Цифрові колекції українського народного одягу.....	168
--	-----

<i>Дар'я ЧЕРНОВА, Богдан БЕЗРУКОВ</i> Оцифрування етнографічних артефактів: досвід Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.....	171
---	-----

СЕКЦІЯ ІІІ

<i>Леся МУШКЕТИК</i> Ганна Скрипник – одна з фундаторів сучасного українознавства.....	174
--	-----

<i>Лідія КОЗАР</i> Народознавча спадщина Павла Чубинського в дослідженні Ганни Скрипник.....	178
--	-----

<i>Оксана МИКИТЕНКО</i> Представлення сучасної зарубіжної етнології в Україні.....	180
---	-----

<i>Мирослава КАРАЦУБА</i> Народна балада у світлі зацікавлень дослідників-фольк- лористів. Міжнародна співпраця у сфері баладознавства.....	183
---	-----

<i>Ганна СОКІЛ</i> Джерела вивчення етногенезу українців Карпат у наукових дослідженнях Василя Сокола.....	186
--	-----

Галина КОВАЛЬ

Фольклорна топоніміка чорнобильських переселенців
у записах Василя Сокола: простір як носій пам'яті.....189

Тетяна РУДА

До історії ІМФЕ ім. М. Т. Рильського
НАН України: Микола Єфремович Сиваченко.....192

Валентина ГОЛОВАТЮК

Наукове співробітництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського
НАНУ з Польським народознавчим товариством.....194

Тетяна ШЕВЧУК

«Ружа, ружа, як ти далеко» / «Rojs, rojs, wi wajt
bisstu?»: легендарна історія хасидської пісні (нігуна)
українського походження.....197

Ірина ПОТАПЕНКО

Одеський обласний центр болгарської
культури у м. Болград: напрями діяльності
та роль у збереженні національної спадщини.....200

Мирослав МАЙ-БОРОДА

Румунський фольклоризм у поетичному
Псалтирі Теодора Корбе з колекції
Чернігівського історичного музею.....203

Марія НАЛИВАЙКО

Власні особові імена в українських піснях із Лемківщини.....206

Людмила ІВАННІКОВА

Оказіональна обрядовість Подільсько-Волинського
пограниччя (на матеріалах села Губча Хмельницької області).....208

Ірина КОВАЛЬ-ФУЧИЛО

Маріуполь 2022. Стратегія презентації втрати чоловіка.....211

Тетяна БРОВАРЕЦЬ

Співпраця добробатівців із музеями:
збереження культурної спадщини
у процесі подолання наслідків бойових дій
і введення її у науковий обіг.....214

Алла ПАВЛОВА

Модель совісті в аспекті ретрансляції
фольклорної події: пізнання – усвідомлення –
переконавання (на матеріалі необрядової усної поезії).....218

Oleksandr LEMBERSKYI, Yelyzaveta LYSENKO

Ukrainian folklore: history and facts.....221

Галина ГАФИЧ

Специфіка весільних бойківських ладканок:
акціональне й вербальне.....224

Володимир СІНЕЛЬНИКОВ

Фольклор національних спільнот Житомирщини
в контексті міжетнічних комунікацій:
до питання збереження загрожених культур.....227

СЕКЦІЯ IV

Ihor YUDKIN-RIPUN

O. H. Kostyuk's Theory of Creative Perception
as the Foundation of Cognitive Artistic Psychology in Ukraine.....231

Лідія КОРНІЙ

Трансформаційні процеси в українській музичній
культурі доби Бароко.....235

Роман РОСЛЯК

З історії кіноцензури доби Української революції.....239

Олена ЗІНИЧ

Продовження балетної традиції: хореографічні
версії «Болеро» М. Равеля – від Броніслави
Ніжинської до Дмитра Клявіна.....242

Тетяна ЖИЦЬКА

Українська дитяча драматургія:
виклики, здобутки, прецеденти.....245

Олександра ШАПОВАЛ

Ігровий кінематограф і війна: візуальні стратегії
репрезентації українського досвіду.....248

<i>Наталія ТОМОЗОВА</i> Доля мариупольського театру-студії «Театроманія»: війна та мистецтво.....	251
---	-----

<i>Oleksandr LEMBERSKYI, Yelyzaveta LYSENKO, Olha MARDAR</i> The influence of war on performing arts.....	254
--	-----

<i>Оксана ЄЛЬЧИК</i> Сучасні тенденції і перспективи екранізації українських театральних вистав у світовому контексті.....	257
--	-----

<i>Анастасія СУПРУН-ЖИВОДРОВА</i> Внутрішня фокалізація та фігура наратора-свідка у фільмах травматичної пам'яті сучасного українського документального кіно.....	260
--	-----

<i>Микита МОІСЄЄВ</i> Етнографічні практики в кіномузиці XXI століття: культурологічний аспект саундтреку до фільму «Чорна пантера».....	264
---	-----

<i>Богдан ТИЩЕНКО</i> Сценічні редакції балетів А. Рехвіашвілі в умовах російської агресії.....	267
---	-----

<i>Микола ЖИВОДРОВ</i> Статус камери в українському документальному кіно.....	270
--	-----

СЕКЦІЯ V

<i>Ростислав ЗАБАШТА</i> Академічний журнал «Студії мистецтвознавчі»: історія створення, концептуальні засади, практика і підсумки видання.....	272
--	-----

<i>Галина СКЛЯРЕНКО</i> XX століття в дзеркалі двох «Історій українського мистецтва» – 1967–1971 та 2007 років.....	275
---	-----

<i>Оксана ЛАМОНОВА</i> «Історія українського мистецтва» в довготривалій добро- чинній акції «Національна Академія наук – бібліотекам».....	277
--	-----

Лариса ГАНЗЕНКО

Історія українського мистецтва» (2006–2011):
національний проєкт на тлі геополітичних
викликів та розбудови незалежної держави.....280

Ольга ШКОЛЬНА

«Сад «Альгамбра» в Єлисаветграді XIX століття
у контексті історії мистецтва Кіровоградщини.....283

СЕКЦІЯ VI

Наталя СТУДЕНЕЦЬ

Формування осередків народного мистецтва,
їхні стилістичні особливості: 3 том «Історії
декоративного мистецтва України».....286

Олена КЛИМЕНКО

Художні промисли України XX століття:
4 том «Історії декоративного мистецтва України».....289

Зоя ЧЕГУСОВА

Концептуальний погляд на професійне декоративне
мистецтво України XX – XXI століття: 5 том
«Історії декоративного мистецтва України».....292

Зінаїда КОСИЦЬКА

Творчий внесок професійних художників
у розвиток мистецтва витинанки: на матеріалах
5-го тому «Історії декоративного мистецтва України».....295

Людмила СЕРЖАНТ

Українська порцеляна і фаянс
XVIII – початку XXI століття – шляхи
становлення та місце в національній культурі.....298

Наталія ДМИТРЕНКО

Мистецтвознавча школа і науковий доробок
Людмили Семенівни Міляєвої в контексті
зв'язків Візантії та Київської Русі.....300

Галина ІСТОМІНА

Косівська кераміка як невід’ємне явище
в історії декоративного мистецтва України.....302

Олена КОРУСЬ

Доля меблів із будинку Федора Терещенка
на Терещенківській, 9 у Києві.....304

Андрій БОНДАРЕНКО

Формування національно-патріотичної свідомості
українських мистецтвознавців: постановка проблеми.....307

Лілія ПАСІЧНИК

Ювелірні колекції музеїв України
в умовах війни: втрати, евакуація, реституція.....310

Євгеній КУЗЬМЕНКО

Мистецька спадщина творчої династії
Пособчук – Вересів як репрезентант
«Обуховицького ткацтва» – елементу
нематеріальної культурної спадщини України
за умов російської агресії.....314

СЕКЦІЯ VII

Ірина СІКОРСЬКА

Музичні музеї: функціонування в умовах війни
(на прикладі закладів м. Кропивницького).....318

Ірина ШЕРЕМЕТА

Реактуалізація вітчизняної музичної спадщини
в академічних видавничих проєктах.....321

Наталія КРЕЧКО

Хорове мистецтво у фокусі виконавської
інтерпретації: фахові роздуми Михайла Кречка.....324

Оксана ЛЕТИЧЕВСЬКА

Вшанування пам’яті Л. М. Венедиктова:
спадкоємність мистецьких традицій.....327

<i>Інна ЛІСНЯК, Анна АЛЬЯНАКІ, Людмила ЄФРЕМОВА</i> Цифровий корпус українських народних пісень: концепція створення, методи реалізації та дослідницькі перспективи.....	330
<i>Людмила ЄФРЕМОВА</i> Народні пісні в записах М. В. Лисенка з архівів композитора.....	333
<i>Іван СІНЕЛЬНІКОВ</i> Народнопісенна спадщина в мистецькій діяльності сучасних молодіжних фольклорних гуртів: до питання первинності та вторинності у традиційній культурі.....	337
<i>Максим БЕРЕЖНЮК</i> Дудка-викрутка і дудка-колянка як «жива спадщина» Волинсько-Рівненського Полісся.....	341
<i>Антоніна АЗАРОВА</i> Думка для фортепіано в інструментальній музиці композиторів світу.....	344
<i>Денис КОЧЕРЖУК</i> Відображення еволюції музичного звукозапису в «Історії українського мистецтва» як чинника формування культурної ідентичності.....	347
<i>Єлизавета МЕХ</i> Львівська скрипкова педагогічна школа в контексті взаємодії поколінь.....	351

Наукове видання

**Тези Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНСЬКЕ НАРОДОЗНАВСТВО
ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН
(наукова конференція пам'яті
академіка НАН України
Ганни Скрипник)»**

Редактори

Мирослава Карацуба
Олександр Головко

Верстка та дизайн обкладинки

Олександр Головко

Підписано до друку 16.09.2025.

Формат 60 × 84/16.

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології

ім. М. Т. Рильського НАН України

Київ, вул. Грушевського, 4

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1831 від 07.06.2004 р.